

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Uusi laki YK:n vammaisyleissopimuksen toteuttajana

Merja Heikkonen
Neuvotteleva virkamies, pääsihteeri
4.3.2025

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, CRPD (SopS 27/2016)

- Sekä sopimus että lisäpöytäkirja ratifioitiin Suomessa 2016
- Lain tasoisena voimassa ratifioinnin jälkeen
- Laaditaan kansallinen toimintaohjelma hallituskausittain:
- ”Oikeus osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen: YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma 2023-27
- <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8462-2>

Toimintaohjelman toimenpiteet, jotka liittyvät itsenäisen elämän vahvistamiseen, tp 31-33

- 31.Suoritetaan vammaispalvelulakia koskevat lainsäädäntötoimet, joiden avulla vammaispalvelulaki säilyy erityislakina eli turvataan vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja palveluiden saatavuus

Aikataulu: Toimintaohjelmakauden aikana

Vastuutaho: STM

- 32.Uuden vammaispalvelulain toimeenpanossa edistetään palveluiden monipuolista käyttöönottoa ja uusien toimintamallien kehittymistä. Merkittäviä palveluja ovat muun muassa asumisen tuen kokonaisuus, liikkumisen tuen kokonaisuus sekä vammaisten lasten palvelut. Toimeenpanon kanssa huomioidaan uuden vammaispalvelulain lähtökohta siitä, että palvelut myönnetään yksilöllisen tarpeen perusteella.

Aikataulu: Jatkuva

Vastuutaho: STM yhteistyössä THL:n kanssa

Toimenpiteet jatkuu...

- 33.Edistetään uuden vammaispalvelulain seurantaan. On tärkeää saada luotettavaa tietoa muun muassa lain uusista palveluista ja niiden toteutumisesta sekä vammaisten henkilöiden palvelutarpeen tyydyttymisestä ja oikeuksien toteutumisesta, jotta lainsäädännön tavoitteiden toteutumista voidaan arvioida.

Aikataulu: Jatkuva

Vastuutaho: STM yhteistyössä THL:n kanssa

Soveltamisalan täsmennys

Tässä yhteydessä erityisen tärkeitä artikloja vammaisyleissopimuksessa mm.:

- vammaisuuden määritelmä 1 art.
- yleiset periaatteet (ja myös velvoitteet) 3 art
- itsenäinen elämä 19 art.
- Vammaispalveluilla keskeinen merkitys kaikkien oikeuksien toteutumisen välineenä

Vammaisuuden määritelmä

- herätti paljon keskustelua koko valmistelun ajan. Sopimus lähtee siitä, että vammaisuus on kehittyvä käsite.

- Vammaisyleissopimus 1 art:

*”Vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, **joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.** ”*

- Uusi laki:

*”Tätä lakia sovelletaan erityispalveluiden järjestämiseen niille vammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen fyysisen, kognitiivisen, psyykkisen, **sosiaalisen** tai aisteihin liittyvän toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä.”*

Yleissopimuksen yleiset periaatteet ja lain tarkoitus

3 artikla listaa sopimuksen yleiset periaatteet, joita ovat muun muassa: yksilöllisyys, itsemääräämisoikeus

- yksilöllisen itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen
- syrjimättömyys
- täysimääräinen osallistuminen ja osallisuus yhteiskuntaan
- vammaisten moninaisuuden hyväksyminen
- yhdenvertaisuus, tasa-arvo
- esteettömyys ja saavutettavuus

Uuden lain tarkoitus 1§:

- 1) toteuttaa vammaisen henkilön **yhtenäisyyttä, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa sekä ehkäistä ja poistaa niiden toteutumisen esteitä;**
- 2) tukea vammaisen henkilön **itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista;**
- 3) turvata vammaisen henkilön **yksilöllisen tarpeen ja edun** mukaiset, riittävät ja laadultaan hyvät palvelut.

Itsenäinen elämä, 19 artikla

”Tämän yleissopimuksen sopimuspuolet tunnustavat kaikkien vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen oikeuden elää yhteisössä, jossa heillä on muiden kanssa yhdenvertaiset valinnanmahdollisuudet. Sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat ja asianmukaiset toimet tehdäkseen vammaisille henkilöille helpommaksi nauttia tätä oikeutta täysimääräisesti sekä helpottaakseen heidän täysimääräistä osallisuuttaan ja osallistumistaan yhteisöön, muun muassa varmistamalla, että:

a) vammaisilla henkilöillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa mahdollisuus valita asuinpaikkansa sekä se, missä ja kenen kanssa he asuvat, eivätkä he ole velvoitettuja käyttämään tiettyä asuinjärjestelyä;

b) vammaisten henkilöiden saatavissa on valikoima kotiin annettavia palveluja sekä asumis- ja laitospalveluja sekä muita yhteiskunnan tukipalveluja, mukaan lukien henkilökohtainen apu, jota tarvitaan tukemaan elämistä ja osallisuutta yhteisössä ja estämään eristämistä tai erottelua yhteisöstä;

*c) koko väestölle tarkoitettut yhteisön palvelut ja järjestelyt ovat vammaisten henkilöiden saatavissa yhdenvertaisesti muiden kanssa ja **vastaavat heidän tarpeitaan**”.*

Suojasäännös

- YK:n vammaisyleissopimuksessa on mainittu ”kohtuullinen hinta” viisi kertaa eri yhteyksissä mm. art. 28 riittävä elintaso ja sosiaaliturva:
- ”2. Sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden sosiaaliturvaan ja tämän oikeuden nauttimiseen ilman syrjintää vammaisuuden perusteella sekä toteuttavat asianmukaiset toimet tämän oikeuden toteutumisen turvaamiseksi ja edistämiseksi, muun muassa toimilla, joilla:
- a) varmistetaan puhdasvesipalvelujen yhdenvertainen saatavuus vammaisille henkilöille sekä asianmukaisten ja **kohtuullisen hintaisten** palvelujen, laitteiden ja muun avun saatavuus vammaisuuteen liittyviin tarpeisiin;”

Tarkoituksen ja seurannan merkitys korostuu

- myös aiemmin vammaispalvelulaki on ollut toissijainen laki
- uusi laki tulee voimaan kuitenkin hyvin haasteellisessa taloudellisessa tilanteessa, onneksi siirtymäaika on pitkä
- vammaispalvelulailla keskeinen merkitys oikeuksien toteutumisessa
- vammaispalvelulain tarkoitus syytä pitää kirkkaana mielessä
- eduskunta on edellyttänyt ajantasaista seurantaa
- myös vammaisten ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta seuranta on tärkeää,

YK:n vammaisyleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma 23-27 eri kieliversioina:

- FI

Oikeus osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen: YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma 2023—2027

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8462-2>

- SV

Rätt till delaktighet och likabehandling: Nationellt handlingsprogram för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2023-2027

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8466-0>

- EN

Right to social inclusion and equality: The National Action Plan on the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities 2023–2027

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8470-7>